

Fra: Lois Marie Granskog <granskog@pvv.org>
Sendt: 3. mai 2024 23:26
Til: Postmottak LMD
Emne: «innspill til oppskrift om mer lokalmat»

Invitasjon til innspillsmøte – «Oppskrift for mer lokalmat»

Andelslandbruk kan være en måte til å få flere til å produsere og spise lokal mat.

Vi er medlemmer i et andelslandbruk. Mesteparten av de grønnsakene vi spiser gjennom året har vi vært med på å produsere selv, selv om vi bor i byen. Vi spiser mye grønnsaker, spesielt om sommeren. Det hender vi spiser litervis med salat. Vi tørker, fermenterer og fryser grønnsaker. En del av det vi spiser finnes ikke i butikker - mangold, flere slags asiasalat, flikkjempe, noen "ugress", flere slags grønnskål, diverse urter og mye mer. Det er økologisk og ugress er ikke sprøytet. Vi dyrker biomangfold. Hvis en avling ikke lykkes er det alltid noe annet som kan spises. Vi dyrker også noen spiselige blomster som biene liker. Det er mange bier. Markedsverdien av det vi kan høste ligger godt over det vi betaler for å være medlemmer, men vi bidrar også med arbeid gjennom hele prosessen fra såing av frø, produksjon og planting av småplanter, lusing, og innhøsting. Det blir dugnader hele veien, men det er dugnadsarbeid som deles med andre. Dugnader blir annonsert og folk dukker opp. Det er ikke bare bonden eller bonden pluss familien som må gjøre alt selv på dugnad. Vi har minst ett stort spleiselag i året, og en god del mindre sammenkomster. Vi snakker om verdensproblemer og hverdagslige ting mens vi er i åkeren. Alle aldre er med, fra de minste barn til pensjonister med vonde knær. Det er hyggelig. Vi har det godt. Bonden blir betalt en fast sum i begynnelsen av sesongen. Han trenger ikke markedsføre grønnsakene, eller frakte dem noen sted. Medlemmene kan komme med forslag om hva vi skal dyrke. Vi spiser grønnsaker i alle størrelser. Vi får både fine store bakepoteter og de nydelige små. Noen barn liker de bittesmå. Ingen grønnsaker er pakket i plast. Det er lov å gjøre litt feil på dugnad hos oss, vi planter nok.

Hva er det vi egentlig vil med mer lokal mat? Det er ikke bare utvikling av verdensberømte delikatesser. Delikatesser er godt, men som samfunn ønsker vi at vi skal kunne klare oss uansett hva som skjer ute i verden. Vi skulle helst skape et samfunn som faktisk er bærekraftig i det lange løp, [med tro på en fremtid med bedre løsninger til verdens problemer](#). Vi må helbrede mange miljøproblemer samtidig, klimaendring er kun ett av dem. Vi vil ha biomangfold og god helse. Omsetningsverdi er det som blir talt, men det er mye mer som faktisk teller. Her burde det være rom for flere slags løsninger. Det kreves at man vurderer disse spørsmålene fra et større perspektiv. Vi trenger mye forskjellige løsninger for å støtte norsk landbruk, ellers risikerer vi matmangel.

Og så er det spørsmålene som stilles.

- Hva er utfordringene for lokalmatnæringa i dag, og hva skal til for å få en positiv utvikling fremover?

Utfordringene er mange. For mange bønder lønner det seg ikke å produsere mat. Det kreves mer investeringer, innsats, og evne til å håndtere risiko enn det som kan forsvares ut fra inntjeningen. Norge er et dyrt land å produsere mat i. Renter og utgiftene har gått opp. Man har ikke råd til å bli syk, og alle blir syke av og til. Det finnes sikkert bønder som har jobbet mens de er syke med korona. Selv om man kan betale avløsere er det ikke sikkert de finnes. Det blir stadig nye krav som medfører investeringer som ikke kan forsvares. Reglene kan være tungvinte. Fremtiden er ikke forutsigbar, risikoen er stor, og

folk skjønner ikke at mat i butikken ikke er en selvfølge. Matjord forsvinner. Været er i endring. Det er helt sikkert mer som kunne sies– om ugress, sprøytemidler, jerv, ørn, ulv, bjørn.... Forventningen at man skal klare alt, kanskje alene, matproduksjon, reparasjon av utstyr som plutselig svikter, markedsføring, administrasjon, samtidig som man må ha jobb utenfor for å betale regninger osv. osv. Fremtiden må være noenlunde forutsigbar for å forsvare investeringer. Offentlige innkjøp av norsk lokal mat er nevnt i flere innspill med god grunn.

Det er en god ide at flere lærer hva som skal til for å produsere mat. Det er ikke godt å si hva slags landbruk vi kommer til å ha uten olje, spesielt hvis datasentre får lov til å ta mye av strømmen. Det er heller ikke godt å si hva folk vil kunne kjøpe i butikken i fremtiden. Mye er laget fra olje, og ca. 80% av energien i verdenssamfunnet kommer fra fossile kilder. Det vil før eller siden ta slutt, og før det blir det dyrt.

Kostnadene må reduseres, samtidig som miljøproblemer (f.eks. erosjon) må løses. Erosjon har [blitt regnet](#) som den nest største kilden til klimagassutslipp. Regenerativt jordbruk kan bidra til å løse mange problemer. Folk er i ferd med å skjønne at dyr kreves for at naturlige økosystemer skal fungere. Man kan av og til [lure](#) på [hvem](#) som vil tjene på nedleggingen av lokalt landbruk og [hvem](#) har innflytelse på kostholdsråd? Politikere kan lett miste tillit hvis de på [betenkelig grunnlag](#) aksepterer en [begrensning](#) av rødt kjøtt og [fete](#) meieriprodukter.

- Hvordan kan man sikre forbrukere i hele landet tilgang til lokal mat og drikke?

Det er tilgang til lokal mat og drikke i hele landet, det har folk høstet og produsert hele tiden. [Folk må få lov til å produsere mat](#) uten at reglene blir for kompliserte. Det er ikke vanskelig å få folk til å spise mer bygg. Vi kunne drikke mer lokalt produsert øl. Øl er [rikt på en del vitaminer](#) som mange folk får for lite av. Øl uten alkohol er antagelig langt mer næringsrikt enn brus. Det kunne være hyggelig å kjøpe lokalt øl, sider og vin lovlig direkte fra gård, som ble nevnt i utspillet til Norske Druedyrkere.

- Hvordan kan virkemiddelapparatet innrettes for å støtte opp under omsetningsmålet?

Mye har blitt foreslått av andre innspill, alle er verdt å lese. Økt støtte til lokal virksomhet, slakterier, meierier og egnet plass til salg lokalmat, forenklet regelverk mer utviklingsmidler til produksjon, kompetanseheving, distribusjonsbidrag, mer lokalmat i kjedene. På Frosta f.eks. har de GRØNNSAKSBUA som er åpen døgnet rundt og selvbetjent. Her finnes det sikkert mange løsninger.

Organisasjoner og foretak kan søke på [midler til utviklingstiltak innen økologisk landbruk](#). Mer info finnes på lenken. Her kan det søkes på utvikling av distribusjonsløsninger og produktutvikling, og de har eksempler på prosjekter som har fått midler. Mye skjer hvor vi bor i Trøndelag. Jeg har vært med på en del gratis "jordhelse"- tilbud hos Grønt kompetansesenter (Skjetlein, Mære) som har vært veldig interessant. Jeg har lært noe nytt og også mer om hva som foregår rundt omkring. Jeg har også vært på besøksgård. Disse tilbudene setter jeg pris på.

Generelle tanker.

Det er verdt å lese og tenke over "[Leverage Points: Places to Intervene in a System](#)" skrevet av Donella Meadows. Det som regenerativt jordbruk gjør er blant de mest effektive måter å få til en endring på, det er [å endre måten vi ser ting på](#). Holdningsendring er også det kostholdsrådene prøver å få til.

Hvem [tjener](#) på [hva](#)? Hvilke mål vil vi velge?

lenker

FINDING COMMON GROUND

<https://thehighwire.com/ark-videos/finding-common-ground/>

Managing soils for negative feedback to climate change and positive impact on food and nutritional security

<https://doi.org/10.1080/00380768.2020.1718548>

Conflicts of interest for members of the US 2020 dietary guidelines advisory committee

<https://doi.org/10.1017/S1368980022000672>

95% of Expert Committee for the 2020 Dietary Guidelines Had Tie with a Food or Pharmaceutical Company

<https://www.nutritioncoalition.us/conflicts-of-interest>

Concentration and Power in the Food System: Who Controls What We Eat?

https://doi.org/10.1162/GLEP_r_00423

Non-communicable disease risk associated with red and processed meat consumption—magnitude, certainty, and contextuality of risk?

<https://doi.org/10.1093/af/vfac095>

Forskningen som forsvant

<https://lams.substack.com/p/forskningen-som-forsvant>

Dietary Saturated Fats and Health: Are the U.S. Guidelines Evidence-Based?

<https://doi.org/10.3390/nu13103305>

How to Build a More Resilient Local Food System

<https://www.resilience.org/stories/2021-04-28/how-to-build-a-more-resilient-local-food-system/>

A population study of the influence of beer consumption on folate and homocysteine concentrations

<https://doi.org/10.1038/sj.ejcn.1601191>

Midler til utviklingstiltak innen økologisk landbruk

<https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/prosjektmidler/alle-prosjektmidler/midler-til-okologiske-prosjekter?openStep=ab86951e-5e9d-482d-9aa7-9affd7df3152-0>

Leverage Points: Places to Intervene in a System

<https://donellameadows.org/archives/leverage-points-places-to-intervene-in-a-system/>

MmmmmMills!

<https://lams.substack.com/p/mmmmmmmills>